

Bežične mreže

Vrsta mreže	Oblast pokrivanja	Funkcija	Koštanje	Tipičan protok	Standard
Bežične personalne WPAN	Personalno okruženje, Tipično oko 10m	Cable replacement technology, Personalna mreža	Veoma nisko	(0.1-4)Mbps	IrDa, Bluetooth, WiFi, ZigBee, RF(UHF, VHF) 802.15
Bežične lokalne WLAN	U zgradi, Tipično 100m	Ekstenzija ili alternativa žične mreže (LAN)	Srednje nisko	(1-54)Mbps	802.11 a,b,g HIPERLAN/2
Široko bežične WWAN	Pokrivanje obezbedjeno u jednoj državi	Ekstenzija LAN mreže	Srednje visoko	8Kbps-2Mbps	GSM, TDMA, CDMA GPRS EDGE, WIMAX
Satelitske Satellite networks	Globalno pokrivanje	Ekstenzija LAN mreže	Veoma visoko	2Kbps-19.2Kbps	TDMA, CDMA, FDMA

Bežične mreže

Vrsta mreže	Oblast pokrivanja	Funkcija	Koštanje	Tipičan protok	Standard
Bežične personalne WPAN	Personalno okruženje, Tipično oko 10m	Cable replacement technology, Personalna mreža	Veoma nisko	(0.1-4)Mbps	IrDa, Bluetooth, WiFi, ZigBee, RF(UHF, VHF) 802.15
Bežične lokalne WLAN	U zgradi, Tipično 100m	Ekstenzija ili alternativa žične mreže (LAN)	Srednje nisko	(1-54)Mbps	802.11 a,b,g HIPERLAN/2
Široko bežične WWAN	Pokrivanje obezbedjeno u jednoj državi	Ekstenzija LAN mreže	Srednje visoko	8Kbps-2Mbps	GSM, TDMA, CDMA GPRS EDGE, WIMAX
Satelitske Satellite networks	Globalno pokrivanje	Ekstenzija LAN mreže	Veoma visoko	2Kbps-19.2Kbps	TDMA, CDMA, FDMA

Personalne bežične mreže

- Komunikacija na kratkim rastojanjima do 100m
- Mala potrošnja električne energije
- Niska cena
- Male personalne mreže
- Komunikacija različitih tipova uređaja
- Velika tržišna atraktivnost

Komunikacioni sistemi male snage

	Bluetooth	Wi-Fi	ZigBee	RF (UHF)	RF (VHF)
Domet	50-100m	100m	75m	500m	5-10km
Protok podataka	24 Mbps	54 Mbps	250 kbps	razno	razno
Bezbednost	128 – bitno šifrovanje	razno	128 – bitno šifrovanje	razno	razno
Opseg	2.4 GHz	2.4 GHz	2.4 GHz	433, 866, 915 MHz i drugi	150, 169, 173 MHz i drugi
Potrošnja snage	Visoka	Visoka	Niska	Niska - srednja	Niska - srednja

Bluetooth – tehničke specifikacije

- Izumela ga je kompanija Ericsson 1994 godine
- Standard bežične tehnologije prvobitno napravljen da zameni žičani RS232 standard koji se koristio u serijskoj komunikaciji dugi niz godina
- Služi za prenos podataka kratkog dometa preko 2.4GHz (2.402 – 2.480)GHz
- Zasniva se na IEEE standardu 802.15.1
- Koristi se za jednostavno prebacivanje slika, audio i video datoteka
- Komunikacija različitih tipova uređaja

Bluetooth – tehničke specifikacije

- Protokol koristi tehnologiju skočnog širenja frekencijskog spektra gde se poslati podaci dele na male pakete
- Svaki paket se prenosi na jedan od 79 određenih Bluetooth kanala uz propusni opseg od 1MHz
- Frekencijsko skakanje je 1600 hopova u sekundi
- Protok u radio delu je 1Mb/s
- Snaga predajnika (-30,20)dBm

Bluetooth – tehničke specifikacije

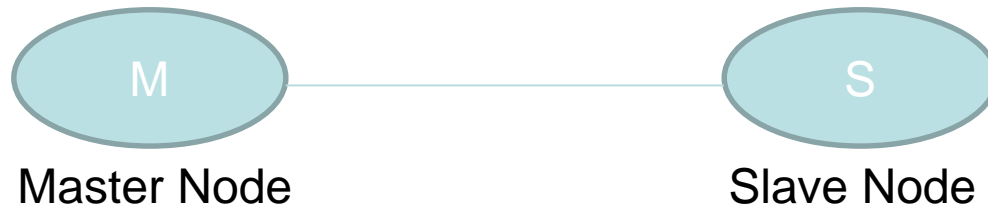
Bluetooth podržava:

- Asinhroni prenos podataka
- Do 3 istovremeno sinhrona govorna kanala ili
- Kanal u okviru kog se istovremeno prenose govor sinhrono a podaci asinhrono
- Za sinhronu prenosu (govor) rezervišu se vremenski slotovi
- Promena frekvencije se vrši za svaki paket koji se prenosi
- Jedan paket nominalno odgovara jednom vremenskom slotu a može da se proširi na maksimalno 5

Bluetooth – point to point komunikacija

- Bluetooth je paket zasnovan na protokolu koji ima neodređeno – podređenu (master – slave) strukturu

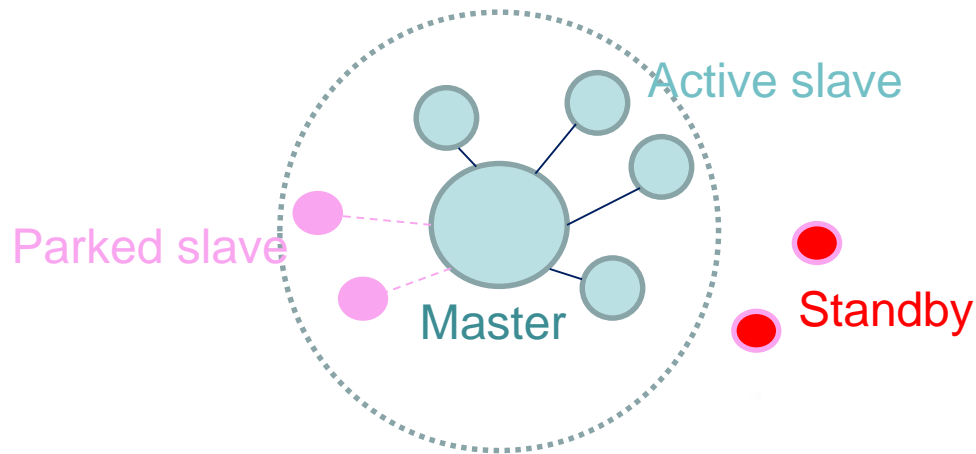
- U point - to - point arhitekturi dva uređaja direktno komuniciraju pri čemu jedan postaje master a drugi slave

Bluetooth - Piconet

- Nadređeni uređaj može sigurno i pouzdano da komunicira sa do 7 podređenih uređaja u lokalnoj mreži koja se zove *piconet*
- Svi uređaji se ponašaju kao *slave* i komuniciraju sa istom pristupnom tačkom - *master stanicom*

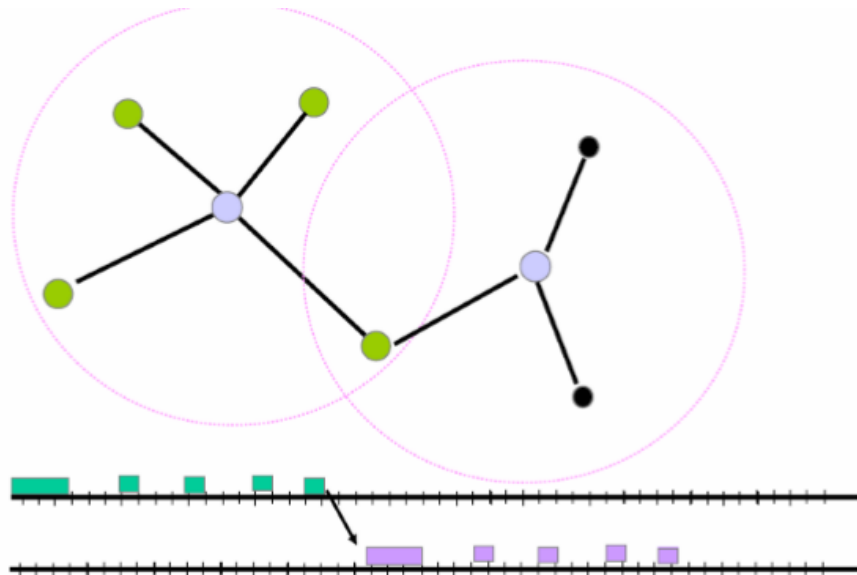

- Još uređaja može biti “parkirano“

Bluetooth - Scatternet

- Do 10 piconeta se mogu povezati i formirati scatternet
- Da bi se izbegla interferencija i kolizija između piconeta, svaki piconet koristi drugaciju jedinstvenu sekvencu frekvencijskog skakanja koju definise *master*

Bluetooth - potrošnja

- Automatska kontrola snage
- Redukcija potrošnje u zavisnosti od aktivnosti (moda rada)

Active mode: uređaj aktivno učestvuje na radio kanalu. *Master – slave* uređaji aktiviraju se naizmenično

Sniff mode: Režim niske potrošnje u okviru kog je aktivnost osluškivanja kanala slave uređaja redukovana. U *sniff* modu, *slave* čeka poruke samo u malom broju vremenskih slotova.

Hold mode: U ovom režimu *slave* čeka samo poruku kada treba da bude aktivan.

Park mode: Režim najniže potrošnje. *Master* može zahtevati od parkiranog *slave* da se opet aktivira.

Bluetooth – klasiranje po izlaznoj snazi

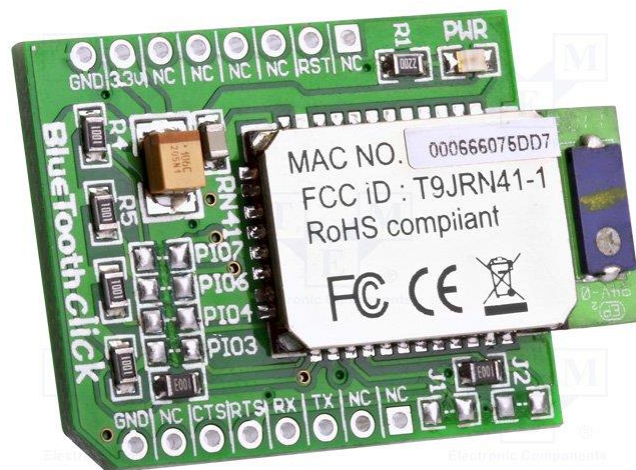
- Postoje tri klase Bluetooth-a kada je u pitanju izlazna snaga
- Dozvoljeni nivo snage klase 1 uređaja je 20dBm (100mW) uz domet od oko 100m na otvorenom prostoru
- Nivo snage klase 2 je 4dBm (2.5mW) uz tipični domet od 10m
- Nivo snage klase 3 uređaja je 0dBm (1mW) uz domet od samo 10cm
- Generalno gledano Bluetooth troši malo snage, ali za mnoge IoT aplikacije i ova potrošnja je velika
- Neki proizvođači nude snažne nestandardne Bluetooth uređaje koji su sposobni za rad na više stotina kilometara

Primeri uređaja za bluetooth komunikaciju

HC06 – bluetooth uređaj II klase

Mikroelektronika bluetooth click uređaj I klase

IEEE 802.15

- Rad na standardu je započeo 1999 godine
- Bluetooth služi kao osnova
- Osnovna primena – šira primena bežičnih tehnologija
- pojedini elementi standarda su još uvek u fazi razvoja

IEEE 802.15

- Četiri radne grupe:

802.15 WPAN Grupa 1: WPAN/Bluetooth

Formiran je standard 802.15.1 baziran na Bluetooth v1.1 specifikaciji

802.15 WPAN Grupa 2: Koegzistenti Mehanizam

Standard 802.15.2 olakšava koegzistenciju WPAN(802.15) i **WLAN(802.11)** tehnologiju

802.15 WPAN Grupa 3: Veći protok WPAN

Definisanje novog standarda (802.15.3) većeg protoka 20Mbps ili više

802.15 WPAN Grupa 4: Manji protok – duži vek baterije

Definisanje novog standarda (802.15.4) za sisteme manjeg protoka 20Kbps uz dugotrajno korišćenje baterije (više meseci do više godina) i manju složenost

Pregled karakteristika IEEE 802.11x standarda

Standard	Godina	Protok	Frekencijski opseg
IEEE 802.11	1997	1-2 Mbps	ISM opseg 2.4GHz
IEEE 802.11b	1999	1-11 Mbps	ISM opseg 2.4GHz
IEEE 802.11a	1999	Do 54 Mbps	5GHz opseg
IEEE 802.11g	2002	Do 54 Mbps	ISM opseg 2.4GHz

Zigbee

- Jedna od najnaprednijih i najnovijih bežičnih komunikacionih tehnologija
- Namijenjena za upotrebu u ugrađenim aplikacijama kratkog dometa koje zahtevaju jeftinu, malu brzinu prenosa podataka i malu potrošnju snage
- Zasniva se na IEEE 802.15.4 uz snagu od 30mW koja pokriva domet od oko 75m linije optičke vidljivosti i zavisnosti od okolnih faktora
- Zigbee uređaji mogu da obezbede od oko 1km dometa kod aplikacija u vizuelnoj liniji optičke vidljivosti
- Protokol koji se koristi obezbeđuje Zigbee Alliance

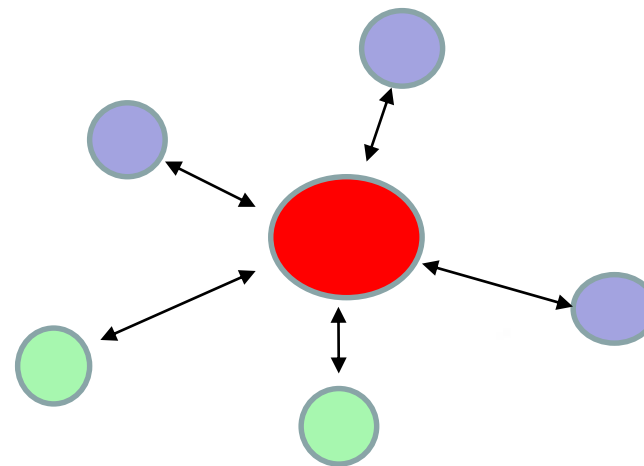
Zigbee

- Brzina podataka koju obezbeđuje Zigbee 250kbps
- Zigbee je prikladan za prenosne aplikacije koje zahtevaju duži životni vek baterije, manje troškove kao i pouzdanu i sigurnu komunikaciju
- Primenjuje se uglavnom u kućnim ili fabričkim uslovima zbog prenosa podataka kratkog dometa (pametne kuće i automatizacija)
- Zigbee radi na nelicenciranom opsegu od 2.4GHz, 900MHz i 868MHz
- Podaci se prenose u paketima uz maksimalnu veličinu od 128bajtova
- Protokol podržava tri tipa topologije: zvezda, stablo i hibrid

Zigbee- topologija zvezde

- Mrežu kontroliše jedan uređaj ZigBee koordinator
- Svi ostali uređaji su krajnji uređaji
- Koordinator inicijalizuje i upravlja uređajima u mreži
- Krajnji uređaji međusobno komuniciraju posredstvom koordinatora

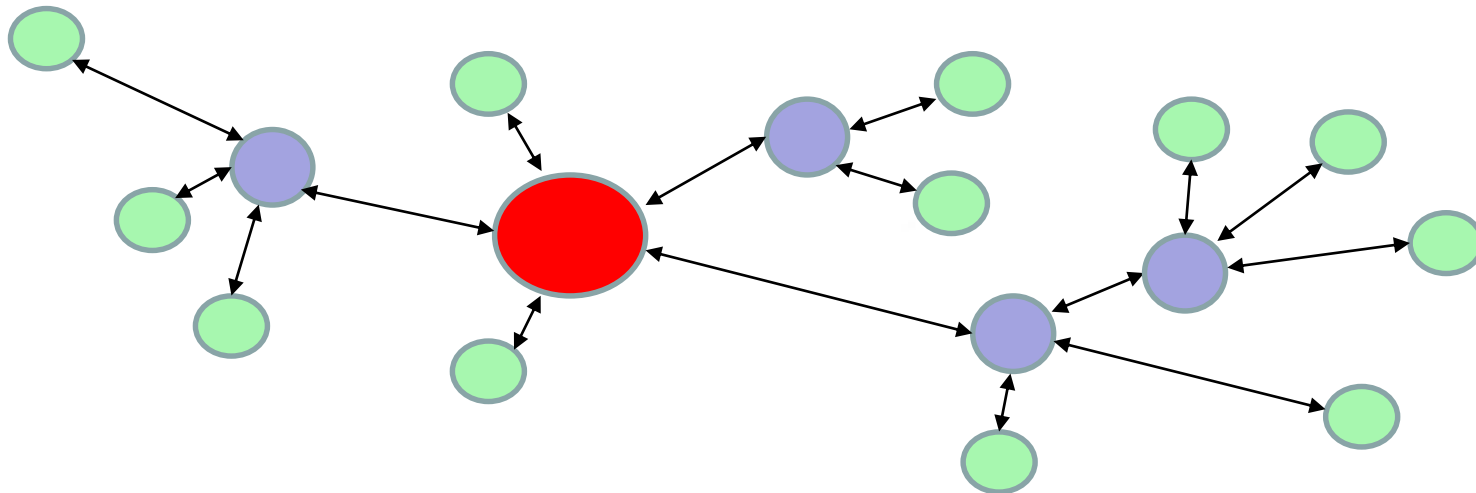

- Zigbee Koordinator
- Potpuna funkcija uređaja
- Smanjena funkcija uređaja

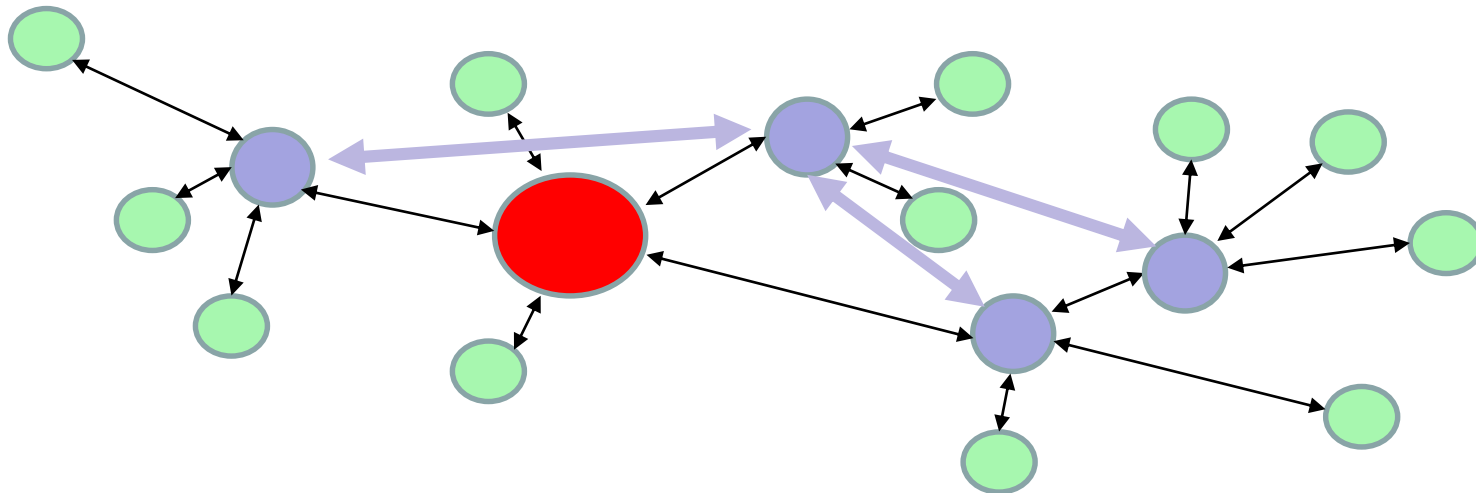
Zigbee- topologija stabla

- Zigbee koordinator kontroliše i pokreće mrežu
- Mreža je proširena korišćenjem Zigbee rutera
- Mreža se sastoji od više zvezdastih mreža
- Zigbee ruter prenosi podatke i kontrolne poruke kroz mrežu
- Rutiranje u ovoj topologiji se vrši po hijerarhiji

Zigbee – topologija hibrid

- Potrebno mnogo više memorijskog prostora za implementiranje ovakvog tipa topologije
- Ovakva topologija omogućava komunikaciju entiteta istog hijerarhijskog nivoa

Primeri uređaja za zigbee komunikaciju

Zigbee USB dongle – pogodna za korišćenje sa Rapsberry PI

Mikroelektronika Xbee click

Wi-Fi - 802.11b

- Glavna upotreba Wi-Fi veze je u povezivanju mobilnih uređaja kao što su mobilni, tablični i prenosivi računari sa LAN vezom a zatim sa Internetom
- Wi-Fi je izvorno napravljen kao zamena ili proširenje postojećem LAN-u
- Danas se koristi uglavnom za mobilni pristup internetu
- Radi na 2.4, 3.6 i 5 GHz frekencijskom opsegu uz tipični domet od 100m.
- Postoje snažniji Wi-Fi sistemi i uređaji za produženje dometa kao što je univerzitetsko dvorište ili kompleks
- Potrošnja snage je veća nego kod Bluetootha
- Drugi uređaji koji koriste isti frekencijski opseg mogu da ometaju Wi-Fi kao što su mikrotalasna, sigurnosne kamere...

Wi-Fi - 802.11b

- Bežična tehnologija zasnovana na IEEE 802.11 standardu
- Najnovija Wi-Fi tehnologija (802.11.g) omogućava brzinu prenosa podataka oko 54Mbps
- Wi-Fi uređaji su dostupni kao mali moduli koji se mogu direktno povezati sa mikrokontrolerskim sistemima

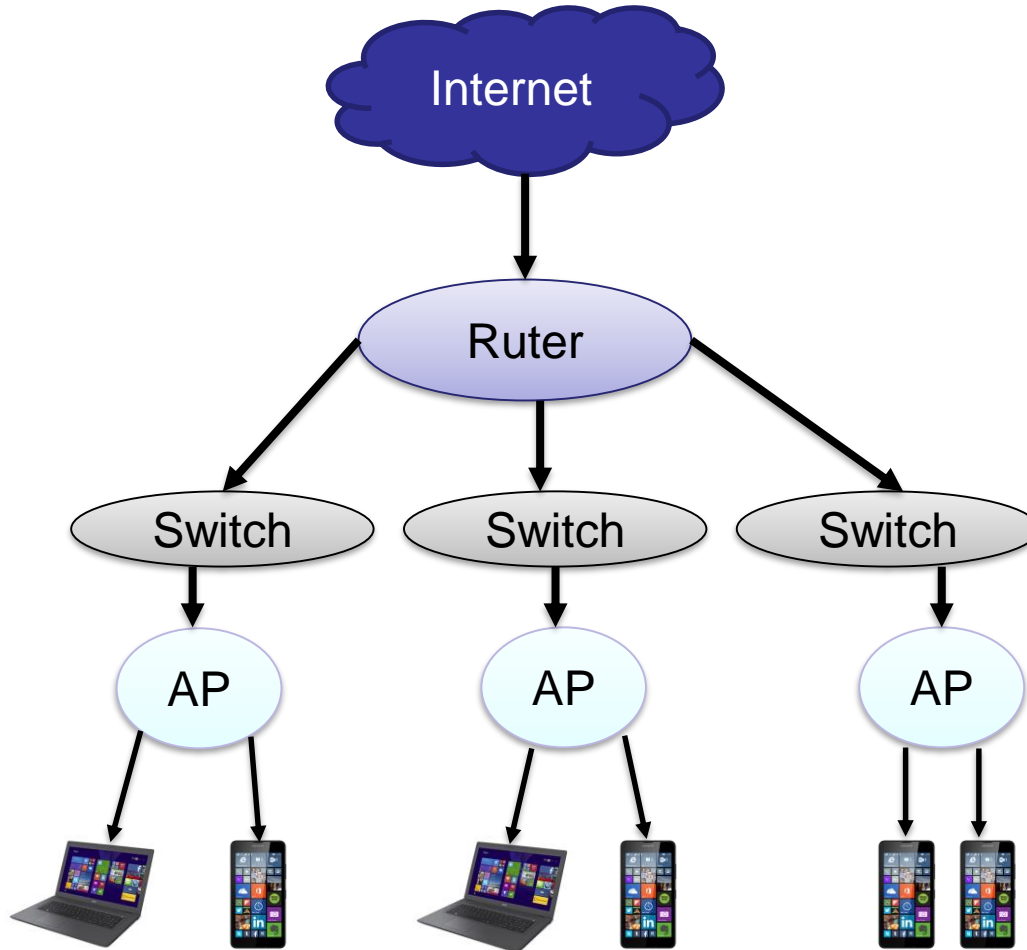

Wi-Fi – Access point

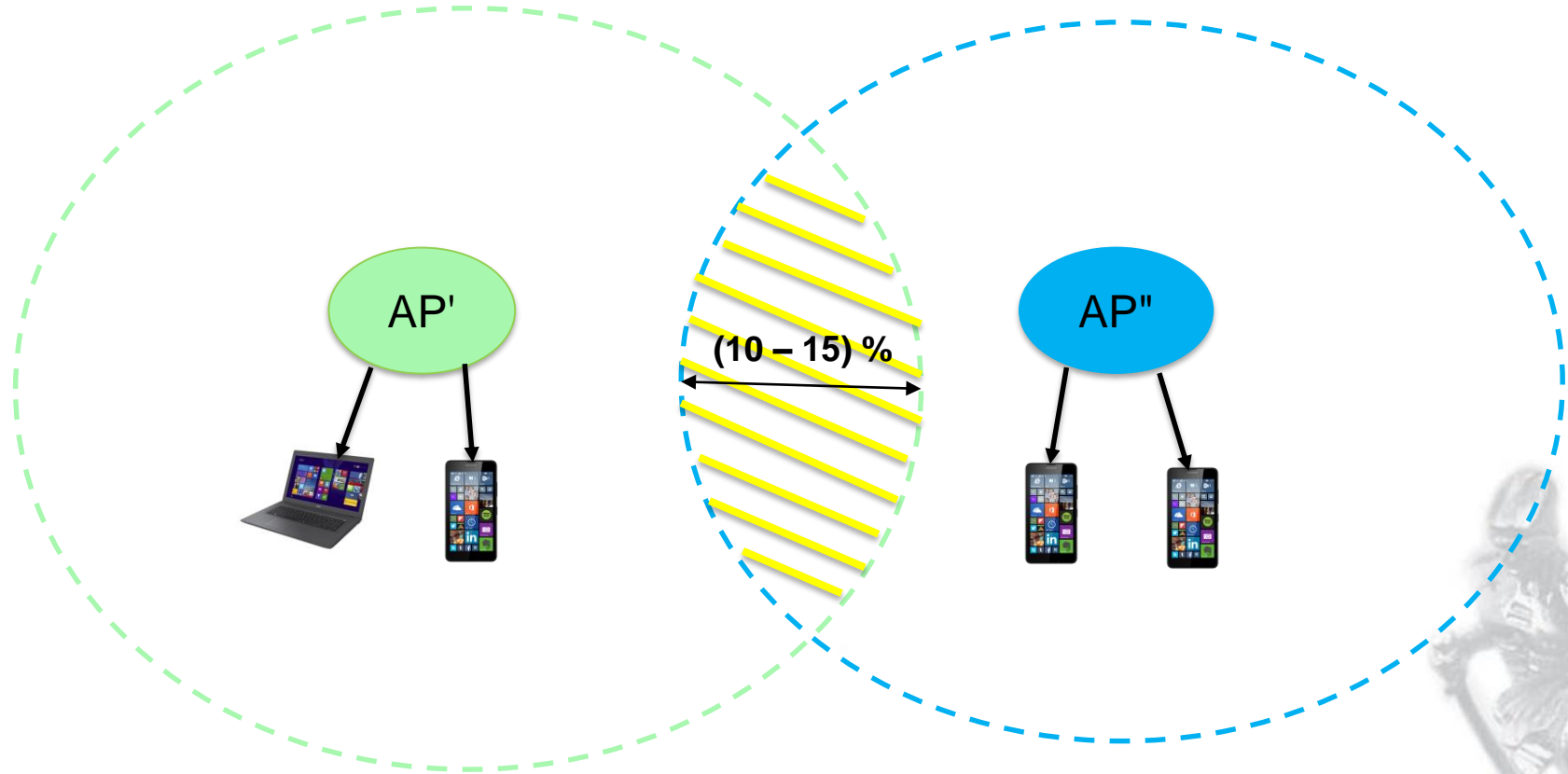
- Wi-Fi uređaji se mogu povezati na internet preko WLAN mreže i tačaka pristupa –Wireless Access point (hotspot)
- Access point u jednoj prostoriji (indoor conditions) ima domet oko 20m, ukoliko je potrebno opsluživanje većeg dometa onda je moguće instalirati više pristupnih tačaka ili hotspotova
- Pokrivanje bežičnom mrežom od nekoliko kilometara je moguće ukoliko postoji više hotspotova čije se oblasti opsluživanja preklapaju sa susedima
- Arhitektura javne bežične mreže uglavnom je mešovita (mesh)

Wi-Fi – Access point

Wi-Fi – Access point

Wi-Fi - 802.11b

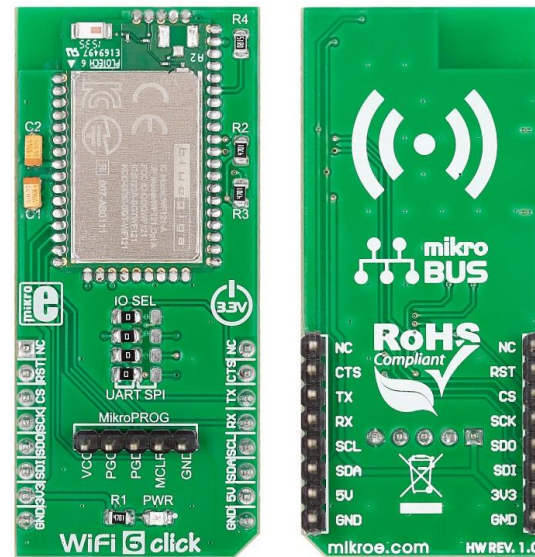
- Wi-Fi tehnologija koristi tehniku kodiranja podataka kao što su OFDM (Orthogonal Frequency Division Multiplexing) i CCK (Complementary Code Keying)
- Uz pomoć ove dve tehnike kodiranja je moguće brže i sigurnije preneti poruku
- Najveća brzina je do 54Mbps a tipično danas je oko 30Mbps
- Veoma važna je sigurnost prenosa poruke vazдушnim medijumom, a nalazi najveću primenu u vojsci

Primeri plačica za Wi Fi komunikaciju

WiFi shield za Arduino

Mikroelektronika WiFi 6 click

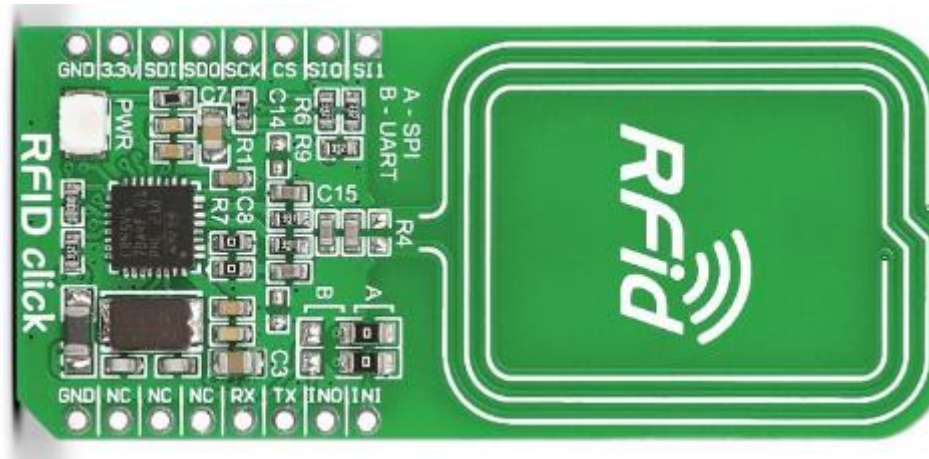
RFID

- RFID (Radio Frequency Identification) je tehnologija koja se uglavnom koristi za identifikaciju i praćenje objekata pomoću malih elektronskih čipova (tags))
- Ova tehnologija se koristi za identifikaciju životinja i praćenje, identifikaciju nekretnina, praćenje opreme
- RFID oznake (tags) su pasivne ili aktivne
- Pasivne oznake se koriste kod jeftinih primena gde nije potrebno napajanje
- RFID oznaka napaja pasivnu oznaku iz RFID čitača (RFID reader) kada je čitač blizu oznake
- Udaljenost između čitača i oznake je obično vrlo mala zbog male emisije snage koju emituje oznaka

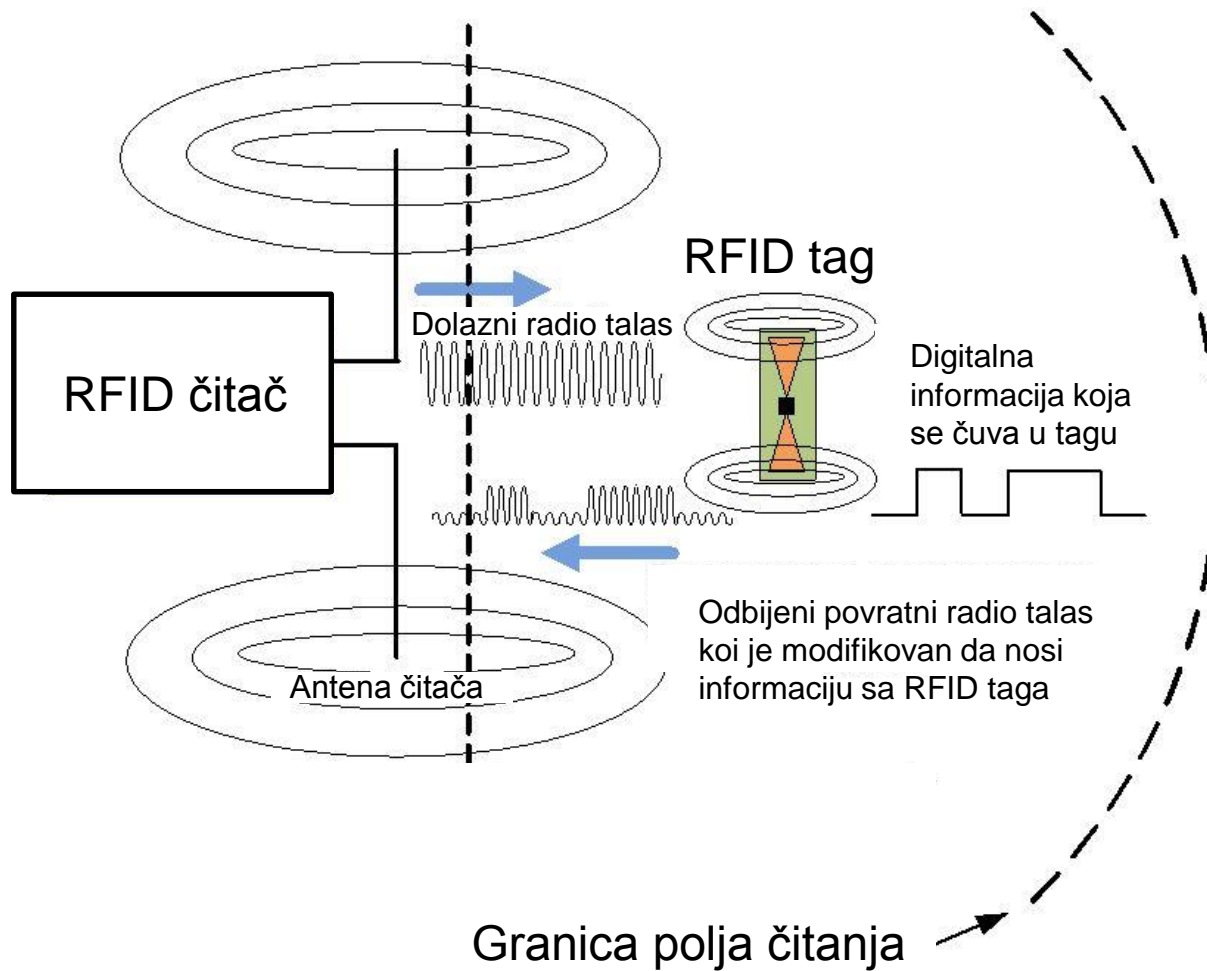

RFID

- Aktivne oznake sadrže male baterije i napajaju se iz njih
- Zbog toga su aktivne oznake mnogo snažnije i imaju veće opsege
- Nedostatak RFID sistema je što ne mogu da se povežu direktno na internet.

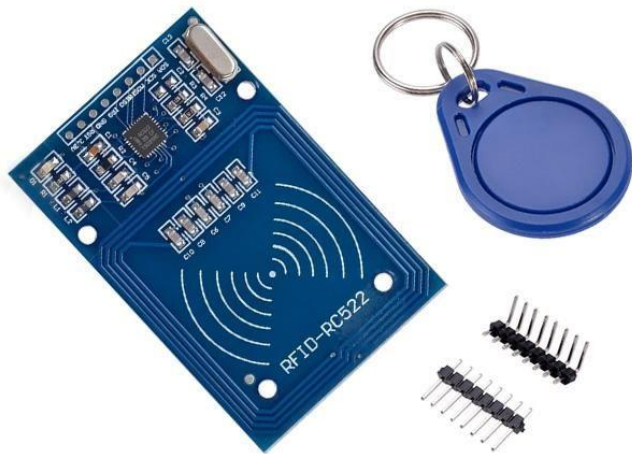

Princip rada pasivnih RFID sistema

Primeri pločica za RFID

RFID čitač i tag za Arduino

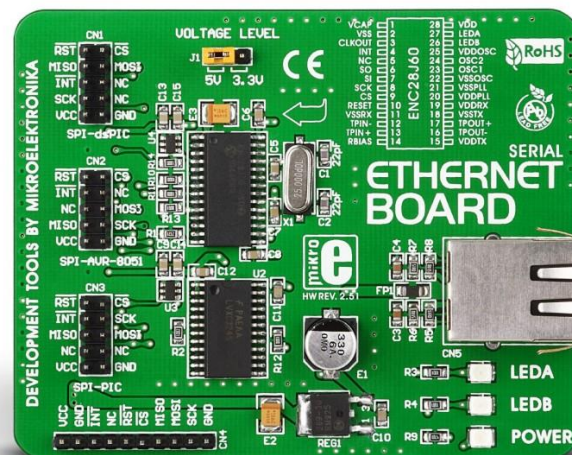

Mikroelektronikin RFID čitač

Direktno, žično povezivanje na internet

- Pojedine komponente IoT sistema mogu se međusobno povezati i uz pomoć žične komunikacija (čest slučaj kod fiksnih uređaja koji se ne pomeraju)
- Mikrokontroleri se mogu povezati direktno na internet uz pomoć kablova i ethernet modula
- Žično povezivanje je sigurnije i prenos podataka je brži, ali ograničava mobilnost celokupnog IoT sistema

Ethernet modul firme
Mikroelektronika

Kako odabrati komunikacionu tehnologiju?

- Da li su pozicije senzora i aktuatora fiksne?
- Koliko je rasojanje između komponenti IoT sistema?
- Da li su dostupna lokalna napajanja za senzore, aktuatore i procesore?
- Da li postoji linija optičke vidljivosti između različitih uređaja
- Da li je uređaj potrebno direktno povezati sa internetom?
- Koliki je budžet?
- Da li je dostupna Wi-Fi mreža i ako jeste koliki je njen opseg iskoristivosti?

Pravila dobre prakse u izboru komunikacije

- Kada su senzori i aktuatori fiksni, može se izabrati žična komunikacija uz pristup internetu uz pomoć Ethernet modula za povezivanje
- Kada je potrebna mobilnost senzora i aktuatora, ali i pristup internetu može se koristiti Wi-Fi. Potrošnja energije u ovom slučaju može biti velika i o tome treba voditi računa
- U aplikacijama gde je potrebna mobilnost ali ne i direktna veza sa internetom mogu se koristiti Bluetooth i ZigBee (veza sa internetom može se ostvariti posredno preko računara)
- Za aplikacije sa jako malom potrošnjom poželjno je koristiti ZigBee

